

פרשת מקץ

בראשית פרק-מד

{יא} וַיִּמְהָרוּ וַיֹּרְדוּ אִישׁ אֶת-אֲמֹתָתוֹ
 אֶרְצָה וַיִּפְתְּחוּ אִישׁ אֲמֹתָתוֹ:

ספר עץ הדעת טוב

וימהרו ויורידו – בזריזות, יען שחשדם האיש ההוא שברמאות דברו כנז' וימהרו להראות לו כי כשרים הם. והנה אם כולם יורידו אמתחותיהם ארצה יחדו ויפתחום בבת אחת - א"כ אם לא ימצא הגביע יחשדם כי בעודו מחפש באמתחת הראשון יוכל מי שהיה הגביע באמתחתו להסירה משם בזריזות ולהצניעו, לכן לא כתיב ויורידו אמתחותם ויפתחום - אלא ויורידו איש אמתחתו א' א', לאחד מהם הי' מוריד אמתחתו ארצה והשאר עדיין הי' אמתחותיהם על חמוריהם...וזהו שהזכיר בל' יחיד איש אמתחתו בהורדה ובפתיחה עם היות שהתחיל בל' רבים וימהרו ויורידו ויפתחו.

{יב} וַיַּחְפֹּשׂ בַּגְּדוֹל הַחֵל וּבִקְטָן כָּלָה
 וַיִּמָּצֵא הַגְּבִיעַ בְּאֲמֹתַת בְּנֵימָן:

רש"י

בגדול החל. שלא ירגישו שהיה יודע היכן הוא:

תלמוד בבלי

תנו רבנן אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה אלא לאור הנר מפני שאור הנר יפה לבדיקה. ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא בבתים ואומר ויחפש בגדול החל ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן.

**{ יג } וַיִּקְרְעוּ שִׁמְלֹתָם וַיַּעֲמֹס אִישׁ עַל-
 חֲמֹלוֹ וַיָּשָׁבוּ הָעִירָה:
 רש"י**

ויעמס איש על חמורו. בעלי זרוע היו, ולא הוצרכו לסייע
 זה את זה לטעון: וישובו העירה. מטרפולין היתה, והוא אומר
 העירה, העיר כל שהוא, אלא שלא היתה חשובה בעיניהם אלא
 כעיר בינונית של עשרה בני אדם לענין המלחמה:

**{ יד } וַיָּבֹא יְהוּדָה וְאָחִיו בֵּיתָה יוֹסֵף
 וְהוּא עוֹדְנוּ שֵׁם וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו אֲרֻצָּה:
 רש"י**

עודנו שם. שהיה ממתין להם:

מדרש

ויבא יהודה ואחיו ביתה יוסף מהו ביתה יוסף, והלא כל יום ויום
 יוצא לדון בבימה? אלא אותו היום לא יצא, אמר - איני מבייש את אחי
 בפני המצרים.

**{ טו } וַיֹּאמֶר לָהֶם יוֹסֵף מָה-הַמַּעֲשֶׂה
 הַזֶּה אֲשֶׁר עַשִׂיתֶם הֲלוֹא יָדַעְתֶּם כִּי-
 נִחַשׁ יִנְחֹשׁ אִישׁ אֲשֶׁר כָּמֹנִי:
 רש"י**

הלא ידעתם כי נחש ינחש וגו'. הלא ידעתם כי איש
 חשוב כמוני יודע לנחש, ולדעת מדעת ומסברא ובינה כי
 אתם גנבתם הגביע אע"פ שגנבתם הכוס שאני מנחש בו, ואם כן מהיכן יש
 לי לידע שאתם גנבתם, אפילו הכי מסברא היה לכם לידע זה כי איש כמוני:

פּוּרְנוּ

מה המעשה הזה. שהיה בו רשע עם סכלות שהיה לכם לחשוב שלא יעלה זה בידכם:

{טז} וַיֹּאמֶר יְהוָה מַה-נֹּאמַר לְאֲדֹנָי
מַה-נִּדְבַר וּמַה-נְּצַטְדֵּק הָאֱלֹהִים מִצָּא
אֶת-עֵזְרִי עֲבָדֶיךָ הַנִּנְנוּ עֲבָדִים לְאֲדֹנָי גַּם-
אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר-נִמְצָא הַנְּבִיעַ בְּיָדוֹ:
רש"י

האלהים מצא. יודעים אנו שלא סרחנו, אבל מאת המקום נהיתה להביא לנו זאת, מצא בעל חוב מקום לגבות שטר חובו: ומה נצטדק. לשון צדק, וכן כל תיבה שתחלת יסודה צד"י והיא באה לדבר בלשון מתפעל או נתפעל, נותן טי"ת במקום תי"ו, ואינו נותנה לפני אות ראשונה של יסוד התיבה, אלא באמצע אותיות העיקר, כגון נצטדק מגזרת צדק, ויצטבע מגזרת צבע, ויצטירו מגזרת ציר אמונים, הצטיידנו מגזרת צדה לדרך. ותיבה שתחלתה סמ"ך או שי"ן כשהיא מתפעלת, התי"ו מפרדת את אותיות העיקר כגון, ויסתבל החגב, מגזרת סבל. מסתכל הוית בקרניא, מגזרת סכל. וישתמר חקות עמרי, מגזרת שמר. וסר מרע משתולל, מגזרת מוליך יועצים שולל. מסתולל בעמי, מגזרת דרך לא סלולה:

אור החיים

מה נאמר לאדוני. פי' אמירה בדרך ריצוי. מה נדבר פירוש דיבור קושי בדרך מלחמה, מה נצטדק פי' במשפט אם נבוא לפני דיינים כי אין מפלט להם בכולן ואין זה אלא מעשה אלהים המה להפרע מהם עונם כשמצא לגבות חובו... גם אשר וגו' פירוש לצד שהעון שהוכר אצלם - אין בנימין בכלל העון לזה, אמרו גם אשר נמצא וגו':

ספר עץ הדעת טוב

הודיע סדרן כי בגדול החל וכו' וימצא הגביע וכו' אז ויקרעו שמלותם - לא העיקר על העונש המגיע להם אלא חילול השם שנתחלל על ידם, ומה שחשדם מתחל' נתגלה לעין איך הי' רמאים במ"ש אשר ימצא אתו וכו', ואדרבה יותר טוב הי' להם מתחל' לשתוק ולהניחו לחפש ולא להרבות דברי עונשיה אשר ימצא אתו וכו'. וז"ש ויאמר יהודה מה נאמר לאדוני - כי שתיקתינו יפה מדיבורינו ואנחנו גרמנו יתיר' לעצמינו על מה שדברנו בתחלה.

{ יז } וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִּי מִעֲשׂוֹת זֹאת
הָאִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא הַגָּבִיעַ בְּיָדוֹ הוּא
יְהִי־לִי עֶבֶד וְאַתֶּם עָלוּ לְשָׁלוֹם אֶל־
אֲבִיכֶם:

אור החיים

חלילה לי וגו'. פי' אם ה' מצא לכם עון אני לא אדון על הדבר אלא על מה שנתגלה לי מהמשפט הצדק ועל חטא זה אני שופט. האיש אשר נמצא וגו' יהי' לי עבד וגו' ואתם עלו לשלום.

פּוּרָנוּ

חלילה לי מעשות זאת. שאהיה אני השליח להפרע מכם מעונותיכם הקודמים כענין מרשעים יצא רשע וידי לא תהיה בך - לא אקח לעבד ולא אעניש זולתי החוטא אלי עתה בזה החטא בלבד: